

DEMOKRATIUPPDRAGET I FÖRSKOLAN

EN KVALITATIV STUDIE OM FÖRSKOLLÄRARES RELATION TILL DET
DEMOKRATISKA ARBETET I FÖRSKOLAN

RONJA HEDLUND
SARA ELGSTRÖM

Institutionen för utbildningsvetenskap och konst
Självständigt arbete - förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Dan Tedenljung

Examinator: Victor Kvarnhall

Termin: VT

År: 2026

Institutionen för utbildningsvetenskap och konst

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE 15 hp

Kurskod PEA098

Termin: VT

År: 2026

SAMMANFATTNING

Ronja Hedlund och Sara Elgström

Demokratiuppdraget i förskolan

En kvalitativ studie om förskollärares relation till det demokratiska arbetet i förskolan

The democratic mission in preschool

A qualitative study about the preschool teacher's relationship to the democratic mission in preschool

Årtal: 2026

Antal sidor: 27

Denna kvalitativa studie har genomförts via semistrukturerade intervjuer av sex förskollärare. Med grund i tematisk analys och teorin deliberativ demokrati har vi granskat transkriberingarna för att kunna urskilja olika teman. Via den tematiska analysen uppkom fyra teman som bidrog till resultatet av denna studie. Resultatet är att förskollärare använder verktyg i arbetet med demokrati. Dessa verktyg visades vara både fysiskt material och även strategier. Förskollärarens förhållningssätt framkom även som ett resultat och detta är avgörande för att ge barn demokratiskt aktörskap. Vi kunde synliggöra att det demokratiska arbetet främst sker i planeringen på förskolan och då främst i arbete med värdegrunden. Resultatet uppgav slutligen att det finns mänskliga faktorer som kan påverka det demokratiska arbetet i förskolan.

Nyckelord: Delaktighet, Demokrati, Förskola , Inflytande

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Uppsatsens disposition	2
2. Teoretisk utgångspunkt	3
2.1 Deliberation	3
2.2 Deliberativa samtal	3
2.3 Deliberativ utbildning	4
2.3 Moral kopplat till deliberativ utbildning	4
3. Forskningsöversikt	4
3.1 Förskollärarens demokratiska uppdrag	4
3.2 Demokrati genom utbildning	6
3.3 Litteratursammanfattning	8
3.3.1 Förskollärarens demokratiska uppdrag	8
3.3.2 Demokrati genom utbildning	8
4. Metod	10
4.1 Kvalitativ ansats	10
4.2 Semistrukturerade personliga intervjuer	10
4.3 Urval och avgränsningar	10
4.4 Forskningsetiska överväganden	11
4.5 Databassökningar	11
4.6 Genomförande	12
5. Beskrivande och teoretisk tematisk analys	14
5.1 Demokratiska verktyg	14
5.1.1 Fysiska verktyg	14
5.1.2 Strategier som verktyg	15
5.1.3 Teoretisk analys av demokratiska verktyg	15
5.2 Förskollärarens förhållningssätt	16
5.2.1 Ett inlyssnande förhållningssätt	17
5.2.2 Maktposition	17
5.2.3 Individualistiskt och grupperspektiv	18
5.2.4 Teoretisk analys av förskollärarens förhållningssätt	18
5.3 Demokrati synliggörs i planeringen	19
5.3.1 Värdegrundsarbete	19
5.3.2 Teoretisk analys av demokrati synliggörs i planeringen	20
5.4 Utmaningar med demokratiuppdraget	20
5.4.1 Utmaningar i barngruppen	20

5.4.2 Övriga faktorer	21
5.4.3 Teoretisk analys av utmaningar med demokratiuppdraget	21
6. Diskussion.....	22
6.1 Resultatdiskussion	22
6.2 Resultat i förhållande till tidigare forskning	23
6.2.1. Demokratiska verktyg.....	23
6.2.2 Förskollärarens förhållningsätt	23
6.2.3 Demokrati synliggörs i planeringen.....	25
6.2.4 Utmaningar med demokratiarbetet.....	25
6.3 Metoddiskussion	26
6.4 Studiens slutsats	27
6.5 Studiens relevans	27
6.6 Förslag till fortsatt forskning	27
Referenslista	28
Bilagor.....	30
Missivbrev/Samtycke.....	30
Intervjufrågor.....	32

1. Inledning

Förskollärare, tillsammans med annan personal på förskolan, har ett ansvar att erbjuda barn undervisning om demokrati (*Läroplanen för förskola, Lpfö18*, Skolverket, 2025, s. 7). Förskollärarna har i uppdrag att ”förbereda barnen för delaktighet och ansvar för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle” (*Lpfö18*, Skolverket, 2025, s. 17). Däremot står det inte i läroplanen hur pedagogerna ska undervisa om demokrati. Även Ribaeus (2014, s. 25) uppmärksammar att styrdokument inte uppger ett färdigt material om hur demokratiuppdraget ska utföras, men förmedlar att det är pedagogernas ansvar att tolka och utföra uppdraget. Ungerberg (2019, s. 9–10) anser att ett viktigt område i förskolans demokratiuppdrag är barns inflytande, men att detta är något som förskollärare upplever som svårt att förverkliga i verksamheten. Ungerberg (2019, s. 32) beskriver vidare att det finns inslag under dagen där barn tillåts till inflytande och får vara delaktiga i beslutsfattanden, men dessa är ofta ytliga och saknar potentiella diskussioner. Ribaeus (2014, s. 23) uppmärksammar även barns inflytande i förskolan och återger att barns rätt till inflytande har ökat, men att det egentligen handlar om att de ska få en känsla att bli lyssnade på. Författaren framställer att i slutändan utgår vuxna utifrån sina åsikter om vad som är bäst för barnen.

Baserat på forskning och styrdokument upplevs demokratiuppdraget i förskolan som svårdefinierat. *Läroplanen för förskolan, Lpfö18* (Skolverket, 2025) anger ord som demokrati, inflytande och delaktighet under samma kategori vilket kan vara förvirrande. Tidigare forskning redogör för svårigheter när det kommer till att finna metoder för att inkludera barn i det demokratiska uppdraget. Eriksson (2024, s. 83, 94) förklarar exempelvis att barns agens inte är bestående, utan kan praktiseras när en vuxen tillåter barnen till det. Författaren uttrycker även att barn inte anses som kompetenta att kunna bidra med inslag som kan göra skillnad. Däremot beskriver Berg-Brekhus och Werler (2021, s. 7) att genom demokrati kan individer uttrycka sina behov och få dem tillgodosedda samtidigt som de även formar sina värderingar. Författarna förklarar vidare att demokrati lärs ut via erfarenheter i praktiken i och via interaktion med andra. Det framkommer i Ribaeus (2014, s. 22) studie att barn också ska ha rätten att få uttrycka sig, och det är på grund av detta som demokratiska principer kan utvecklas hos barn.

Med utgångspunkt i förskolans läroplan och forskning behövs studier om hur förskollärare arbetar inom området demokrati på förskolan. Vi vill därav undersöka förskollärares förståelse för demokrati och hur de praktiserar demokrati i förskolan. Vi vill utgå från en frågeställning inom demokrati som sträcker sig längre än enbart ytliga inslag av delaktighet och inflytande. Vår förhoppning med denna studie är att kunna bidra med en ökad förståelse för det svårdefinierade arbetet med demokrati i förskolan.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare förhåller sig till demokratiuppdraget i förskolan.

Vi har använt följande frågeställningar;

- i. Vilka strategier använder förskollärare i det demokratiska arbetet?
- ii. Vilka problem stöter förskollärare på i arbetet med att förverkliga det demokratiska uppdraget i förskolan och hur löser de dessa?

1.2 Uppsatsens disposition

Kapitel två beskriver den teoretiska utgångspunkten som studien utgått från, där beskrivs centrala begrepp med koppling till teorin.

Kapitel tre presenterar den tidigare forskningen och de demokratiska mönster som kunnat synliggjorts med den. Två mönster synliggjordes. Slutligen presenteras en sammanfattning kring tidigare forskning för att förtydliga relevansen till denna studie.

I kapitel fyra redogör vi för val av metod och en beskrivning kring urval av respondenter. Forskningsetiska principer och etiska dilemman vi förhållit oss till kommer även beröras i detta kapitel. En beskrivning av databassökning och våra sökord kommer presenteras och slutligen en beskrivning hur vi bearbetat empirisk data med hjälp av transkribering. Slutligen beskrivs hur vi använt en tematisk analys.

I kapitel fem börjar vi med att ge en beskrivande tematisk analys av hur studiens teman uppkom. Därefter presenterar vi respondenternas utsagor och slutligen sker en teoretisk analys.

Slutligen är diskussionen studiens sista kapitel. I det kapitlet sker en resultatsdiskussion som besvarar forskningsfrågorna. Sedan sker en diskussion kopplad till tidigare forskning följt av en metoddiskussion. Vi beskriver sedan studiens slutsats och relevans och slutligen framhäver vi förslag till fortsatt forskning.

2. Teoretisk utgångspunkt

Studien har en teoretisk utgångspunkt i Tomas Englunds (2016) idé att via deliberativa samtal ökar förutsättningarna att uppnå deliberativ demokrati. Deliberativ demokrati är ett tillstånd som skapas via deliberativa samtal där ömsesidiga överenskommelser uppstår. Med hjälp av deliberativa samtal kan barnen utveckla moraliska aspekter och därav främjas en deliberativ utbildning. Deliberation är målet med deliberativa samtal då strävan är att komma fram till en gemensam lösning.

Denna teori är relevant för vår studie då den kan hjälpa förskollärare att öka sin förståelse för hur demokrati kan praktiseras. Med denna teori som utgångspunkt kan vi skapa en förståelse för hur barn kan bjudas in i ett demokratiskt klimat, och redan från tidig ålder få möjlighet att utveckla demokratiska egenskaper. Teorin utgår från ett skolkontext men eftersom förskolan är en skolform är teorin relevant även för denna studie.

För att få en djupare förståelse för hur deliberativ demokrati kan skapas i förskolan kommer vi att ge en fördjupad beskrivning på de begrepp som teorin använder som riktlinjer. Dessa begrepp är relevanta i vår analys då vi analyserar studiens resultat i relation till dem.

2.1 Deliberation

Deliberation betyder att komma fram till en överenskommelse. Englund (2016, s. 116–117) förklarar att denna överenskommelse uppstår när individer som har skilda uppfattningar, åsikter och lösningar enas i en gemensam överenskommelse. Författaren framställer att styrkan i deliberationen finns i ömsesidiga argumentationer där individer är villiga att omvärdera sina tankar och åsikter när tydliga argument uppkommer.

2.2 Deliberativa samtal

Deliberativ kommunikation benämns även som deliberativ samtal och är relaterad till deliberativ demokrati, för genom samtalet kan demokratin främjas (Englund, 2016, s. 110, 113). Deliberativa samtal kan förstås som ett samtal där olika uppfattningar ställs mot varandra, där individer lyssnar, överväger, argumenterar, värderar och strävar efter att hitta gemensamma värden och normer (Englund, 2016, s. 110). Den deliberativa kommunikationen omfattas av fem viktiga aspekter som är; att individer har olika uppfattningar och synsätt, dessa ställs mot varandra och olika uppfattningar ges utrymme; att det finns tolerans och respekt mot andras argument och åsikter; att det finns en kollektiv strävan att vilja komma överens tillfälligt eller en gemensam lösning; och i skolans kontexter att det ska vara möjligt att ifrågasätta uppfattningar som bärs av vuxna och slutligen att barn ska ges möjlighet till ett argumentativt samtal utan lärare, för att kunna lösa problem (Englund, 2016, s 111). Via de

deliberativa samtalen kan barn utvecklas moraliskt eftersom de i samtal behöver visa hänsyn och vara solidariska mot varandra (Tholander, 2006, s. 100–101).

2.3 Deliberativ utbildning

Englund (2016, s. 107) uppmärksammar relationen mellan utbildning och demokrati och uttrycker att utbildning är en verksamhet där det kan ske ömsesidig kommunikation, medan demokrati är när människor med olika bakgrunder och perspektiv interagerar. Englund (2016, s. 107) upplyser att när kommunikationen mellan individer är öppen, har demokratin möjlighet att fördjupas ytterligare. Författaren argumenterar slutligen för att båda aspekterna kommunikation och utbildning är nödvändiga direktiv för att förstärka demokratin.

När en utbildning använder sig av deliberativ kommunikation där individer får möjlighet att bearbeta olika perspektiv och strävar efter en gemensam utgångspunkt, kan en demokratisk utbildning iscensättas (Englund, 2016, s. 113). Författaren framhäver att om den deliberativa undervisningen praktiseras i utbildningen kan barns engagemang öka och deras förutsättningar för utveckling och lärande främjas.

2.3 Moral kopplat till deliberativ utbildning

Moral hos människor utvecklas och omskapas genom interaktion via deliberativ samtal (Englund, 2016, s. 105–106). Moraliska aspekter kan handla om att vara tålmodig, respektfull samt vara uppmärksam gentemot andra (Englund, 2016, s. 108). Det traditionella synsättet på moralfostran är att moral lärs ut från vuxna till barn, men i den deliberativa demokratin riktas moralfostran mot individer (Tholander, 2005, s. 100). Författaren klargör därav att moral även kan läras ut mellan barn och barn.

3. Forskningsöversikt

Detta kapitel kommer presentera den tidigare forskningen vi använt och anser är relevant till studien. Studierna vi använt oss av fokuserade på demokratiuppdraget. Vi har kategoriserat studierna som; förskollärarens demokratiska uppdrag, och demokrati genom utbildning.

3.1 Förskollärarens demokratiska uppdrag

I en observationsstudie gjord av Bae (2009, s. 397) filmades barns vardagliga interaktion med pedagogerna under ett års tid. Syftet med dessa observationer var att studera barns möjligheter till delaktighet i den vardagliga interaktionen på förskolan med personalen, och vilka utmaningar som kunde tillkomma (Bae, 2009, s. 392). Studien redogör för två mönster; en rymlig interaktion, och en snäv interaktion mellan förskollärare och barn (Bae, 2009, s. 398). I den rymliga interaktionen uppmärksammar forskaren att barns självkänsla stärks när förskollärare värdesätter

deras tankar. Bae (2009, s. 398) uppger att det skapas ett samspel mellan förskollärare och barn när förskollärare aktivt deltar och ser barn som likvärdiga. I den snävare interaktionen förklarar Bae (2009, s. 398) däremot att förskollärare har mer kontroll och besitter mer makt än barn, vilket har påvisat att barn i sådan interaktion tar mindre plats och blir mer inåtblickande.

En analysstudie gjord av Brogaard-Clausen (2015, s. 356) genomfördes med syfte att utjämna kunskapsluckorna mellan läroplanen i Danmark och England i relation till demokratiuppdraget i förskolan. Analys av läroplansdokument och tidigare forskning användes som metod. Även denna studie berör de vuxnas förhållningssätt gentemot barn. Resultatet visade att barn i Danmark inte ses som kompetenta medaktörer i det demokratiska samhället (2015, s. 366). Resultatet visade att demokratin i Danmark är hotad, och därav minskar barnens möjlighet till demokratiska former. Däremot förklarar Brogaard-Clausen (2015, s. 366) att forskare i England uppmärksammat att ett större fokus på barns delaktighet ger dem chans till inkludering vilket är positivt för att förbereda barnen inför framtiden. Denna internationella studie är relevant för vårt arbete då vi skapar en förståelse för hur viktig demokratin är i förskolan för att samhället ska kunna fortsätta i demokratins anda.

Även nyare forskning visar hur förskollärarens förhållningssätt påverkar barns möjlighet till demokratiskt aktörskap. Eriksen (2018) har genomfört en forskningsstudie med syfte att bidra med bredare forskning kring innebörden av ett demokratisk deltagande, detta i relation till vad som bedöms vara barnens bästa (Eriksen, 2018, s. 1). Det framkom i resultatet att förskollärare måste utgå från att barn har rätt att uttrycka sig, och att barn ska ha rätt att påverka samt ha aktörskap i de beslut som berör dem på förskolan (Eriksen, 2018, s. 13). Vidare beskriver författaren att det är viktigt att inkludera alla barn, för vad som anses vara barns bästa är omöjligt att uppnå om dem inte inkluderas.

Thuresson och Quennerstedt (2020) har även de bidragit med forskning som fokuserar på förskollärarens förhållningssätt gentemot barns demokratiska aktörskap. Syftet med forskningen var att undersöka hur tidigare forskning sett ut kring barns delaktighet och inflytande under åren 2005–2018, samt att undersöka om de kunde synliggöra mönster i forskningen om delaktighet och inflytande (Thuresson & Quennerstedt, 2020, s.94). De använde en analysmetod, och med hjälp av enkäter samt intervjuer samlade de in data. Resultatet visade att det är förskollärarens synsätt, handlingar och maktövertag som är av vikt när det kommer till barns delaktighet och inflytande (Thuresson & Quennerstedt, 2020, s.99). Resultatet påvisar även att kommunikationen mellan förskollärare och barn är viktig, och det är när förskollärare är känslomässigt engagerade som barns möjligheter till inflytande ökar (Thuresson & Quennerstedt, 2020, s. 100). Ett tredje resultat i studien är att det finns ett maktövertag mellan förskollärare och barn angående barns delaktighet och inflytande, eftersom förskollärare har makt att bestämma vad barn får ta del av när det kommer till inflytande (Thuresson & Quennerstedt, 2020, s. 101).

Slutligen har vi bearbetat Pažur och Majcen (2025) som har genomfört en forskningsstudie kring förskollärares förhållningssätt. Syftet var att uppmärksamma hur demokrati och inkluderande praktiserar i förskolor i Kroatien, via en kvalitativ metod (2025, s.1–2). Författarna förklarar att förskollärare bör vara demokratiska och medborgerliga för att utbildningen ska kunna vara demokratisk. Resultatet visar på flera aspekter; bland annat att förskollärare bör vara stöttande, tillgängliga och lyhörda gentemot barn i en demokratisk miljö (Pažur och Majcen, 2025, s. 8). En annan aspekt som framkommer i resultatet är den sociala och fysiska miljön som finns i en demokratisk inkluderande kultur (Pažur och Majcen, 2025, s. 10). Författarna klargör att den fysiska miljön ska vara utformad för varje barn, där det ska vara möjligt för dem att samarbeta, vara delaktiga och utvecklas. Den sociala miljön ska ge barn förutsättningar att känna sig trygga att kunna uttrycka sig och dela sina idéer (Pažur & Majcen, 2025, s. 10). Den sista aspekten i resultatet befäster att förskollärare gör individuella anpassningar i miljön, för att miljön ska kunna anpassas till varje enskilt barn (Pažur & Majcen, 2025, s. 10–11). Resultatet visar även att det är beroende på om förskolan är av hög respektive låg kvalitet, om de utgår från ett individuellt perspektiv eller ett grupperspektiv. Denna internationella studie är relevant till vår forskning då den lyfter aspekter som den fysiska och sociala miljön som visats vara relevant i arbetet med demokrati i förskolan.

3.2 Demokrati genom utbildning

Enligt Biesta (2003, s. 59) handlar demokratisk utbildning om att skapa handlingsmöjligheter för barn och elever. Biesta (2003, s. 65) framställer att alla subjekt i en demokratisk verksamhet har rätt till delaktighet och rätt att uttrycka sig. Dock förmedlar Biesta (2003, s. 60) att det kan vara positivt att förstå demokrati som ett utbildningsproblem. Från ett sådant synsätt förklarar författaren att hans studie kan öka pedagogers förståelse för demokrati. Biesta (2003, s. 60) redogör att den viktigaste aspekten handlar om vilken kvalitet det finns i den demokratiska kulturen i utbildningsverksamheten. Biesta (2003 s. 61–62) påstår att demokrati som ett utbildningsproblem handlar om två aspekter; demokrati för utbildning och demokrati genom utbildning. Demokrati genom utbildning som är relevant för föreliggande studie förklarar Biesta (2003, s. 62–63) handlar om att verksamheten ska utformas av demokratiska former, där barn gynnas av att vara delaktiga. Att inkludera denna äldre forskningsstudie är relevant till föreliggande studie eftersom Biesta uppger viktiga demokratiska aspekter i utbildning.

Emilson och Johansson (2016) har forskat med syftet att undersöka barns motståndshandlingar och hur dessa kan utveckla barns demokratiska kunskaper. Syftet kunde besvaras genom 44 timmars videoobservationer. Resultatet visade att förskollärare sällan ser barns motståndshandlingar som något positivt, på grund av att de är oroliga att det uppstår oordning på avdelningen om barn gör motstånd (Emilson och Johansson, 2016, s. 19, 22). Dock beskriver författarna att barn kan utveckla sitt demokratiska aktörskap genom sina motståndshandlingar.

Nilsson (2024) har genomfört nyare forskning kring demokrati genom utbildning. Resultatet visar även i denna studie att det demokratiska uppdraget i förskolan påverkar barn på olika vis, exempelvis att barn kan få handlingsmöjligheter och självständighet (Nilsson, 2024, s. 69). Dock anser författaren att när individualismen i förskolan ökar, försvagas delar av syftet med demokrati i förskolan då perspektivet av gemenskap minskar, vilket är negativt för barnen. För att få fram resultatet har Nilsson (2024, s. 56–57) genomfört en analysstudie där hon jämfört olika pedagogiska program.

Kükürtcüi och Erkanii (2022) genomförde en studie i Turkiet där även dem undersökte hur barn påverkas av demokrati i utbildning. Syftet med studien var dock till skillnad från tidigare studier, att undersöka effekterna av utbildning i barns rättigheter och demokrati på barns demokratiska beteenden (Kükürtcüi och Erkanii, 2022, s. 174). Studien hade en kvantitativ metod. Resultatet visade att de barn som deltog i utbildningen fick utökade kunskaper om demokrati, mänskliga rättigheter och ett självständigt beteende (Kükürtcüi & Erkanii, 2022, s. 174–175). Studien visar även att det kan vara betydelsefullt att barn får kunskaper om sina rättigheter i tidig ålder, på grund av att detta kan stärka deras medborgarskap och demokratin, samt att de får en förståelse för andra människors rättigheter. En studie från Turkiet är relevant till föreliggande studie eftersom det kan bredda förståelsen hur demokrati kan påverka barnen.

I syfte att jämföra den svenska förskolans läroplan (Lpfö18) och dess turkiska motsvarighet (MONE 2024) med fokus på barns lek, hållbarhet och handlingsmöjligheter visar Kahrیمان-Pamuk och Borg (2025) att det finns skillnader men även likheter. Att föreliggande studie inkluderar en sådan jämförelse är relevant på grund av att det kan öka förskollärares förståelse för demokratiuppdraget i förskolan. Resultatet visar att den turkiska läroplanen riktas mer mot miljömässiga perspektiv i frågan om hållbarhet, medan den svenska läroplanen har ett holistiskt perspektiv och utgår från alla delar i hållbarhet (Kahrیمان-Pamuk & Borg, 2025, s. 9). Resultatet visar angående lek att både den svenska och den turkiska läroplanen framskriver att barn utvecklar kunskaper om hållbarhet via lek, exempelvis samarbete, respekt, tålmod och respekt för mänskliga rättigheter (Kahrیمان-Pamuk & Borg, 2025, s. 11). Barns handlingsfrihet är en del av demokrati och uppmanar barn till självständighet och kompetens (Kahrیمان-Pamuk & Borg, 2025, s. 4). Författarna uttrycker även att när barn ges förutsättningar till handlingsfrihet kan de utveckla demokratiska värderingar. Resultatet visar att både den svenska och den turkiska läroplanen trycker på att demokrati är betydelsefullt, men det skiljer sig åt hur de arbetar med att öka barns handlingsfrihet (Kahrیمان-Pamuk & Borg, 2025, s. 8). Författarna redogör att den svenska läroplanen starkt tydliggör barns agens, medan den turkiska läroplanen inte förmedlar barns handlingsfrihet lika starkt.

3.3 Litteratursammanfattning

Under kommande rubriker ger vi en sammanfattning av litteraturöversikten. Sammanfattningarna är uppdelade i två kategorier; Förskollärarens demokratiska uppdrag och demokrati genom utbildning.

3.3.1 Förskollärarens demokratiska uppdrag

I förskollärarens demokratiska uppdrag har vi kunnat synliggöra att förskollärare bör besitta ett demokratisk och medborgerligt förhållningssätt. Detta går i enlighet med Pažur och Majcen (2025, s. 2) förklaring att en demokratisk förskola kan träda fram när förskollärare har ett sådant förhållningssätt. Demokratiskt förhållningssätt hos förskollärare är något som många av författarna indikerar som viktigt i förskolan. Exempelvis anser Pažur och Majcen (2025, s. 8) att förskollärare bör vara lyhörda och tillgängliga mot alla barn. Även Thuresson och Quennerstedt (2020, s. 99–100) påvisar att det är beroende på vilket förhållningssätt förskollärare besitter i vilken utsträckning barnen inkluderas. Författarna uttrycker även att kommunikationen mellan förskollärare och barn är viktig för att deras möjlighet till inflytande ökar när förskollärare är känslomässigt engagerad. Förskollärarens förhållningssätt kan enligt Bae (2009, s. 398) delas in i två kategorier, den rymliga och den snävare interaktionen. Författaren påvisar att kategorierna påverkar barns demokratiska aktörskap, och detta påverkar känslorna och agerandet hos dem. Thuresson och Quennerstedt (2020, s. 101) framställer dock att det kan finnas ett maktövertag mellan förskollärare och barn, där förskollärare har makt att bestämma i vilka frågor de ska få aktörskap. Trots maktövertaget anser Eriksen (2018, s. 13) att barn ska ha inflytande i sin vardag, eftersom det är avgörande för deras mående. Mot denna information är det därav väsentligt vilket förhållningssätt förskollärare besitter när det kommer till demokratiska metoder i förskolan. Dock påvisar Quennerstedt och Thuresson (2020, s.99) att det kan vara svårt att iscensätta demokratiska metoder i verksamheten.

3.3.2 Demokrati genom utbildning

Demokrati genom utbildning har synliggjorts i flera artiklar. Det framkom i litteraturöversikten att barns lärande gynnas när de lär sig demokrati i förskolan. Emilson och Johansson (2016, s. 19) beskrev hur barns demokratiska aktörskap utvecklas genom motståndshandlingar gentemot vuxna. Även Kahriman-Pamuk och Borg (2025, s. 4, 69) samt Biesta (2003, s. 69) påvisar hur barns aktörskap påverkar deras kunskaper och självttillit. Dock anser Emilson och Johansson (2016, s. 19) att motståndshandlingar inte alltid ses som något positivt, då de verksamma är oroliga att det kan ske oordning i sådana fall. Att barn får handlingsmöjligheter anser Biesta (2003, s. 59) är något centralt i en demokratisk utbildning. När barn ges handlingsmöjligheter får de även möjlighet till inkludering vilket är positivt inför deras framtid (Broogard-Clausen, 2015, s. 366). För att barn ska vilja delta behöver förskollärare se till att den sociala och fysiska miljön är trygg för dem, för båda dessa

miljöer är viktiga i en demokratisk utbildning (Pažur & Majcen, 2025, s. 10–11). Tidigare forskning betonade även det individualistiska och grupperspektivet i en demokratisk utbildning. Nilsson (2024, s. 69) återger att förskolan har riktats mot ett mer individualistiskt perspektiv. Dock hävdar Pažur & Majcen (2025, s. 9–11) att det är beroende på vilken kvalitet förskolan har, ifall de utgår från ett individuellt eller grupperspektiv. Dessa perspektiv kan ses som negativt eller positivt, beroende på vilket synsätt de ses utifrån. Nilsson (2024, s. 69) anser att ett individualistiskt perspektiv kan minska syftet med demokrati, medan Biesta (2003, s. 65) ser det som något positivt att barn blir till subjekt, då de i sådana situationer möter demokratiska rättigheter. Biesta (2003, s. 60) anser också att demokratiuppdraget kan ses som ett utbildningsproblem men att den viktigaste aspekten i utbildning handlar om vilken kvalitet det finns.

4. Metod

I kommande kapitel redogör vi för vald metod för insamlingen av empirisk data och även hur vi hanterar dessa med hänsyn till respondenternas integritetsskydd. Empirin har bearbetats och detta kommer vi också beskriva i detta kapitel. Detta kapitel kommer även beskriva vårt urval av respondenter. Även forskningsetiska överväganden kommer att belysas. Kapitlet kommer även att ge en förklaring hur vi tagit del av tidigare forskning och även hur vi analyserat empirin.

4.1 Kvalitativ ansats

Insamlingen av empirisk data skedde med hjälp av intervjuer vilket är en kvalitativ metod. I den kvalitativa forskningen särskiljs inte den sociala interaktionen mellan respondenterna och forskningens syfte (Denscombe, 2023, s. 24). Vid insamling av empirisk data är intervjuer en relevant metod och Denscombe (2023, s. 268) förklarar att informanten får ta del av respondentens erfarenheter, känslouttryck och även åsikter.

4.2 Semistrukturerade personliga intervjuer

Vi valde att använda semistrukturerade intervjuer då vi ville ge respondenterna möjlighet att förklara och fördjupa sina svar vilket Denscombe (2023, s. 269) uppger att de får möjlighet till vid semistrukturerade intervjuer. Författaren förklarar att via semistrukturerade intervjuer ökar informantens flexibilitet att kunna följa upp och utveckla respondenternas svar. Vi genomförde personliga intervjuer med enbart en respondent i taget. Fördelen att genomföra personliga intervjuer är att det är enkelt att arrangera intervjun om det endast berör två personer, dels underlättar det också transkriberingen. Denscombe (2023, s. 270) hävdar även att det är lättare att ställa följdfrågor och interagera med respondenten vid personliga intervjuer.

4.3 Urval och avgränsningar

Vi har genomfört en småskalig studie och använt ett explorativt urval. Syftet med studien är inte relevant för hela populationen utan enbart för verksamma i förskolan, därav är ett explorativt urval en relevant metod för oss (Denscombe, 2023, s. 58). Utifrån studiens syfte som riktas mot förskollärare valde vi att enbart samla empiri från förskollärare. Vi ansåg att det var relevant med enbart förskollärare eftersom *Läroplanen för förskola, Lpfö18* (Skolverket, 2025, s. 7) framskriver att "förskollärare ska ansvara för det pedagogiska innehållet i undervisning" och "förskollärare har därmed ett särskilt ansvar i utbildning". Dock valde vi att endast intervjua max åtta förskollärare eftersom studien är småskalig och enbart sträckte sig över 10 veckor. Vi valde ut rektorer som vi tog kontakt med och har därav en viss bestämmanderätt vilket gör urvalet till ett icke-sannolikhetsurval (Denscombe, 2023, s. 59). Studien utgår från både ett icke-sannolikhetsurval och ett explorativt urval. Att kombinera dessa handlar därav om att välja respondenter utifrån deras expertis och

erfarenheter (Denscombe, 2023, s. 59). Rektorererna som vi kontaktade förmedlade sedan till sina förskollärare att vi sökte respondenter till vår studie och förskollärarna meddelade oss sedan vid intresse. Vi valde att skapa kontakter genom rektorer för att få en försäkring att personerna vi intervjuade var förskollärare och inte arbetade under annan titel. Kravet på de rektorer vi skickade mejl till var att deras förskolor skulle befinna sig i olika orter för att kunna ge oss ett bredare geografiskt perspektiv. Det var svårt att hitta rektorer som kunde avvara personal för intervjuer då många hänvisade att det var bortfall av personal på grund av sjukdom. Detta resulterade i att vi kontaktade 30 rektorer. Av dessa 30 rektorer svarade ett tiotal att de skickat frågan vidare till förskollärare, och slutligen genomförde vi intervjuer med sex förskollärare. I kontakt med förskollärarna sände vi dem ett missivbrev (Bilaga 1). Respondenterna var från medelstora kommuner i mellan Sverige och de flesta arbetade på kommunala förskolor, enbart en respondent arbetade på ett föräldrakooperativ. Respondenterna hade arbetat olika länge i förskolan och de arbetade även med olika åldrar.

4.4 Forskningsetiska överväganden

Vi genomförde denna studie med hjälp av semistrukturerade intervjuer och innan intervjuerna genomfördes fick respondenterna ta del av en informations-och samtyckesblankett (Bilaga 1). Blanketten innehöll information om oss forskare, studiens syfte och även respondenternas rättigheter och vi tog därav hänsyn till informationskravet (Eldén, 2020, s. 30, 85). Vi förhöll oss till nyttjandekravet som menas med att den datainsamling vi har samlat in endast kommer att användas till denna studie och att materialet sedan kommer att förstöras. (Eldén, 2022, s. 31). Vi har tagit hänsyn till konfidentialitetskravet eftersom vi anonymiserat respondenterna och inte uppgett information som kan avslöja deras identiteter (Eldén, 2020, s. 30)

Vid intervjuerna hade vi ett ansvar att respondenterna kände sig trygga och vi har därav inte använt oss av frågor som är avsedda att beskylla eller nedvärdera dem (Eldén, 2020, s. 102). Vi informerade respondenterna att de får avbryta och ställa frågor under intervjuens gång. Delaktigheten i denna studie var frivillig och vi har därav försäkrat oss om att respondenterna ville delta och vi var beredda att avbryta eller strukturera om intervjuerna om respondenterna ville det (Eldén, 2020, s. 87). Det uppkom ett etiskt dilemma vid intervjuerna och därav har vi tagit hänsyn till respondenternas integritet och tagit bort privat och känslig information som uppkom (Eldén, 2020, s. 102).

4.5 Databassökningar

För att få fram forskningsunderlag har vi använt oss av olika databaser. Vi har använt oss av Primo, DiVa och Eric (ProQuest). I Eric sökte vi efter internationella vetenskapliga artiklar och använde därmed sökord som; democrazy, preschool, approach, teachers, values, child och democratic. Vi kombinerade även sökord och sökte fram artiklar genom att skriva; preschool and democratic, preschool and teachers. I Primo sökte vi efter svenska vetenskapliga artiklar och använde därmed

svenska sökord som; delaktighet, inflytande, demokrati, förskola och förhållningssätt. Även i Primo användes kombinationssökningar och då som exempel; delaktighet och inflytande, demokrati och förskola, förhållningssätt och förskola. I sökningarna valdes endast sakkunniggranskade artiklar.

Vi har strävat efter att använda oss av den senaste forskningen för att få fram aktuella studier. Vi valde att skala av tidslinjen som gjorde att vi endast fick fram studier mellan 2015–2025. Dock har vi använt oss av äldre vetenskapliga artiklar som vi anser är relevanta för vårt forskningsområde, som exempelvis Biesta (2003) och Bae (2009).

4.6 Genomförande

Intervjuerna skedde via Zoom och tog ca 30 minuter. Vi inledde alla intervjuerna med att fråga respondenterna om vi fick spela in intervjuerna, och förklarade att det inspelade materialet kommer att raderas efter att arbetet blivit godkänt. Vi frågade därefter att vi ville försäkra oss om att de vill delta i studien, samt att de har rätt att avbryta när de vill. I intervjuerna väntade vi in respondenternas svar och gick inte för snabbt till nästa fråga, på grund av att vi inte ville missa viktig information som respondenten eventuellt skulle komma på efter ett litet tag. Vi båda deltog vid intervjuerna för vi ansåg det som viktigt att båda var insatta i intervjuerna. Dock valde vi att enbart en av oss ställde frågor vid intervjuerna, för att inte göra det rörigt.

Vi spelade in intervjuerna via Zooms inspelningsverktyg. Vi använde även ljudinspelning på telefon för extra förstärkning. Vi valde att använda oss av ljudupptagning för att underlätta vårt arbete vid transkriberingen, då ljudinspelning hjälpte oss att ta del av hela intervjuerna igen (Denscombe, 2023, s. 285). Efter intervjuerna importerade vi ljudfilerna från Zoom till ett Word-dokument och via transkriberingsverktyg på Word har vi transkriberat ljudinspelningarna.

Vid transkriberingarna använde vi oss av intelligent ordagrann transkribering. Denna transkriberingsmetod innebär att vi gjort en del justeringar i respondentens svar för att svaret ska bli tydligare. Inga viktiga ord eller meningar har tagits bort, utan endast utfyllnadsord och grammatiska fel. Med hjälp av denna metod ökade förutsättningarna för en lättare läsning av dialogerna. Transkriberingarna lades sedan in i ett gemensamt dokument där vi tematiskt analyserade materialet.

4.7 Analysmetod

Analysen av databearbetningen har utgått från en tematisk analys. En tematisk analys används för att urskilja mönster som uppkommer utifrån en bestämd grupp människors utsagor (Tivenius, 2024, s. 17). I den tematiska analysen har vi använt analysfasen för att kategorisera vår datainsamling. Vi bearbetade datainsamlingen och konkretiserade den utifrån utsagor respondenterna uttryckte. Vi valde sedan att koda respondenternas konkretiseringarna med hjälp av färgkodning, för att enkelt

kunna finna teman att ställa mot varandra. Sorteringen av materialet granskades och lades samman i ett dokument för att enklare kunna se kodningen. Vi utgick inte från enskilda respondenters utsagor då det inte är relevant i en tematisk analys, enbart gruppens gemensamma utsagor är av vikt (Tivenius, 2024, s. 21). Utifrån noggrann granskning av materialet genomsyrades fyra teman; demokratiska verktyg, förskollärares förhållningssätt, demokrati synliggörs i planeringen och utmaningar med demokratiuppdraget.

Efter att vi kategoriserat datainsamlingen var nästa steg i den tematiska analysen syntesfasen. I detta steg skapade vi en förståelse för våra teman med hjälp av en teoretisk tematisk analys och med hjälp av dessa fick vi svar på forskningsfrågorna (Tivenius, 2024, s. 21–22).

5. Beskrivande och teoretisk tematisk analys

Med hjälp av en tematisk analys delades respondenternas utsagor in i fyra huvudteman, som blev; demokratiska verktyg, förskollärarens förhållningssätt, demokrati synliggörs i planeringen och utmaningar med demokratiuppdraget. Dessa teman kommer presenteras med att först ge en beskrivning hur varje tema uppkom, vidare redogör vi för respondenternas utsagor. Avslutningsvis redogör vi en teoretisk analys av varje tema.

5.1 Demokratiska verktyg

Utifrån respondenternas svar har vi kunnat få en förståelse att demokrati i förskolan delvis handlar om att nå fram till alla barn. Denna förståelse skapade vårt första tema; demokratiska verktyg. Demokratiska verktyg blev ett tema då vi uppmärksammade i hanteringen av datainsamlingen att respondenterna beskrev olika hjälpmedel i arbetet med demokrati. Detta tema fick sedan två underteman som är; fysiska verktyg och strategier. Bakgrunden till fysiska verktyg är att respondenterna uppgav att barn kan få ökade möjligheter till demokratisk påverkan med hjälp av dessa. Dessa fysiska verktyg var extra hjälpsamma mot barn med ett icke verbalt språk. Bakgrunden till strategierna är att respondenterna beskrev att de behöver använda olika strategier i arbetet med demokrati. Det framkom att förskollärare behöver vara lyhörda gentemot det barn uttrycker verbalt, men även lyhörda för vad barn uttrycker via kroppsspråk och gester. Dessa strategier var fördelaktig i arbetet med demokrati, och respondenterna återgav att dessa breddar chansen att inkludera alla barn till demokratisk delaktighet.

5.1.1 Fysiska verktyg

Flera av respondenterna beskrev en aktivitetstavla som barnen kunde använda för att välja lek. Denna tavla visade kort på saker som fanns inne på förskolan och barnen kunde välja vilken bild de ville ha. Respondenterna beskrev att detta var positivt även för de yngre barnen utan ett verbalt språk då de kan peka på vald bild. Respondenterna förklarade att det var vuxna som valde ut bilder på aktiviteter när de använde aktivitetstavlan och bad sedan barnen välja bild.

Respondenterna beskrev även att de använde sig av bildstöd med barnen. Bildstöd i denna kontext är kort med exempelvis känslor, aktiviteter och kläder. Med hjälp av dessa kort förklarade respondenterna att barnen kan peka och visa i stället för att prata. Respondenterna redogör att detta är en effektiv metod till kommunikation med speciellt de icke verbala barnen, eller barn som i sin natur är mer tystlåtna. Respondenterna uppgav även att de använde sig av TAKK som verktyg i barngrupperna. Det framkom i intervjuerna att användningen av TAKK främst var ett verktyg för att de icke verbala barnen ska få möjlighet att uttrycka sig.

5.1.2 Strategier som verktyg

Även om barnen inte har ett verbalt språk visar de sina känslor med kroppsspråket genom exempelvis glädje och ilska. Då tolkar vi och försöker förstå deras intentioner.

Respondenter belyste att denna strategi användes dagligen för att skapa en förståelse för vad barnen vill. Respondenterna förklarar att barns ansiktsuttryck och kroppsspråk oftast visar hur barnet känner, därav behöver pedagogerna vara inlyssnande till dessa signaler. Respondenterna beskrev att gester som att ta i hand och leda personalen till en plats också är ett sätt för barnen att kommunicera med hjälp av kroppsspråk.

Respondenterna framställde även andra strategier för att barn ska få komma till tals och uppleva demokrati. En strategi som framkom var röstning. Respondenterna uppgav att de vanligtvis använder sig av röstning när de ska välja en sång eller bok. Respondenterna beskrev att barnen oftast får välja vilka böcker de ska rösta på, men det sker även situationer när förskolläraren väljer ut böckerna som får röstas om. Respondenterna förklarade att de vanligtvis använder handuppräckning när de exempelvis har samling. Respondenterna argumenterade för att via handuppräckning får barnen lära sig demokratiska strategier och även moraliska aspekter. Respondenterna uttryckte på detta vis;

Nu är det handuppräckning så alla ska få säga vad de vill. Det är lite svårt med de yngsta barnen, men vi brukar säga till barnen att nu ska vi lyssna på den här kompis, för att ge alla barn talutrymme.

Respondenterna påvisade att demokratiuppdraget lättast nås ut till alla barn genom att strategiskt dela upp barngruppen i mindre grupper. Respondenterna förklarar att när barngrupperna delas upp i mindre grupper är det lättare att anpassa nivån på arbetet med demokrati då alla barn i en barngrupp oftast inte har kommit exakt lika långt i utvecklingen. Respondenterna som arbetade på småbarnsavdelningen förklarar att i mindre grupper ökar chansen att de tysta och icke verbala barnen tar mer plats och pedagogerna hinner även arbeta med att stärka dessa barn. Respondenterna förespråkade att;

Små grupper är nyckeln till demokrati.

5.1.3 Teoretisk analys av demokratiska verktyg

Denna studie vilar på teorin om deliberativ demokrati. Deliberation har ett stort fokus och innebär att skapa ömsesidiga överenskommelser. När respondenterna beskrev att användningen av aktivitetstavlan används som verktyg för att arbeta demokratiskt funderade vi om detta stämmer överens med teorin om deliberativ demokrati. Respondenterna beskrev att det är vuxna som bestämmer vilka lekar

barnen får välja mellan och därav skapas inga argumentationer. Englund (2016, s. 116–117) beskriver att styrkan i deliberation är en ömsesidig argumentation. Det framkom inte vid intervjuerna om barnen fick agens att påverka respondenternas val av aktiviteter, men en sådan handling hade ökat barnens möjlighet till deliberation.

Englund (2016, s. 108) förtydligar att moralisering synliggörs i respektfullhet, tålmod och uppmärksamhet gentemot andra. Denna moralisering har vi kunnat synliggöra i respondenternas beskrivningar angående användningen av bildstöd och TAKK, då vi anser att det sker ett moraliskt övervägande hos personalen när de använder dessa verktyg. Respondenterna förklarade att de använde bildstöd och TAKK i strävan efter att kommunicera med alla barn och då särskilt de icke verbala barnen. Denna sträva till inkludering uppfattar vi som ett moraliskt synsätt på att alla barn bör bli hörda. I den deliberativa demokratin beskriver Tholander (2005, s 100) att moralfostran sker mellan individer. Med denna insikt kan vi se att förskollärarna förhåller sig till moraliska aspekter och samtidigt lär ut moral till barnen, då de får uppleva att bli respekterade av vuxna. Vi har även kunnat synliggöra moral i respondenternas beskrivningar av att läsa av barnens kroppsspråk och ansiktsuttryck. Genom att läsa av barns kroppsspråk skapar förskollärare en förståelse för barnen. Som Englund beskriver (2016, s. 108) kan moral synliggöras när förskollärare visar respekt och uppmärksammar barn även om de inte använder ett verbalt språk.

När barnen får träna på turtagning via handuppräckning eller uppleva att deras bok inte alltid blir vald läggs grunden för att de ska förstå demokrati. Dessa strategier som respondenterna beskrev är ett sätt att använda sig av deliberativ utbildning på förskolan. Englund (2016, s. 113) hävdar att barns demokratiska engagemang ökar när de får praktisera detta i förskolan, vilket framkommer att respondenterna låter barnen göra.

Via respondenternas utsagor synliggjordes att det är positivt att arbeta med mindre barngrupper. Arbetet i mindre grupper på förskolan visades vara ett effektivt arbetssätt för att främja deliberativa samtal. Med hjälp av mindre grupper får förskollärare chans att diskutera och argumentera med barnen om möjliga scenarion som kan uppkomma (Englund, 2016, 110). Via samtal i mindre grupper ökar även chansen att barn utvecklas demokratiskt eftersom det är lättare för förskollärare att inleda och bevara demokratiska former i mindre grupper.

5.2 Förskollärarens förhållningssätt

Det framkom i sorteringen av datainsamlingen att förskollärarnas förhållningssätt gentemot barn är avgörande i arbetet med demokrati i förskolan. Detta blev därav vårt andra tema. Detta tema visades vara stort och flera underteman tillkom. Underteman som vi urskilde var; ett inlyssnande förhållningssätt, maktposition och ett individualistiskt samt grupperspektiv. Bakgrunden till ett inlyssnande förhållningssätt framkom då respondenterna uttryckte att de strävar efter att vara

tillmötesgående gentemot barns intressen och åsikter. Ett inlyssnande förhållningssätt visades var relevant i arbetet med demokrati eftersom barn då får handlingsmöjligheter, vilket kan bidra till delaktighet. Undertemat maktposition uppkom då respondenterna uttryckte att även om de strävar efter att ge barn aktörskap, finns oftast ett maktövertag mellan förskollärare och barn. Tredje undertemat som vi kunde urskilja är ett individualistiskt och grupperspektiv. Detta undertema framkom då respondenterna uttryckte att de arbetar mer åt ett individuellt perspektivet gällande demokrati, men dock måste det fungera för hela gruppen.

5.2.1 Ett inlyssnande förhållningssätt

Respondenterna beskriver att det egna förhållningssättet är viktigt när det kommer till arbetet med demokrati. Respondenterna uttryckte att alla barn på förskolan ska få sin röst hörd och att pedagogerna behöver vara öppna och inlyssnande mot barnen. Respondenterna ansåg att när barnen blir lyssnade på, får de handlingsmöjligheter och detta påverkar deras demokratiska aktörskap. Vidare förklarade respondenterna att när barn får möjlighet till demokratiskt aktörskap kommer de växa upp till delaktiga samhällsmedborgare. Det framkom att barn behöver få testa, misslyckas och testa igen, för att skapa nya erfarenheter.

Respondenterna har berättat att de utgår från barnens intressen i val av temaarbeten, lärmiljöer, undervisning och aktiviteter. Respondenterna berättar exempel hur de bemött barnens åsikter och tankar på dessa vis;

Vi ska ju forma dem till goda samhällsmedborgare, och där går ju deras röster in, de är med och påverkar vilka teman och projekt vi ska rikta oss mot.

Vi har ett barn som är jätteintresserad av tåg, därför skapade vi en miljö som innehåller tågmaterial. Vi har även haft barn som haft stort intresse för matematik, och därför haft undervisning och aktiviteter som handlar om matematik.

5.2.2 Maktposition

Respondenterna upplever att ett öppet förhållningssätt gentemot barnen är viktigt, men att det dock finns ett maktövertag mellan pedagog och barn. Respondenterna beskrev det på följande vis;

Vi har absolut maktperspektivet, det ska jag inte säga att vi inte har. Men det är verkligen barnen som driver våra projekt.

Trots maktövertaget mellan pedagog och barn försöker respondenterna ge barnen inflytande över sin vardag. Respondenterna beskrev att de arbetar utifrån vad som är det bästa för barnet, och där ingår det att barnet kanske inte alltid kan bestämma allt.

Ett exempel som respondenterna återgav var val av ytterkläder. Barnen kan inte välja att gå ut utan vinterkläder när det är kallt ute. I sådana situationer förklarade respondenterna att det är viktigt att vara lyhörd och bekräftande mot barnen. Respondenterna berättade att barn ska känna att förskollärarna lyssnar på dem, och ger dem respons. Respondenterna uppgav att det kan handla om situationer där barn och förskollärare försöker komma överens om en situation där båda parter blir nöjda.

5.2.3 Individualistiskt och grupperspektiv

Något som respondenterna uttryckte var att demokrati under åren ändrat fokus från ett grupperspektiv till att bli mer individualistiskt. Respondenter påstod att detta är något som syns tydligt på förskolan. I en mer individualistisk förskola återgav respondenterna dock att hänsyn måste tas till hela gruppen, och att det då inte alltid går att utgå från ett individualistiskt perspektiv. Däremot uttryckte respondenterna instinktivt när vi ställde frågan om de utgår från ett individualistiskt eller ett grupperspektiv att de arbetar individualistiskt. Respondenterna förklarade att det är ett större grupperspektiv i arbetet med de yngre barnen eftersom de inte har egna åsikter på samma sätt som de äldre barnen. Respondenterna uttryckte att de yngre barnen oftast bildar gemensamma intressen för samma saker. Det framkom att respondenterna skapar teman och lärmiljöer utifrån barnen när barngruppen visar på gemensamma intressen. När pedagogerna skapat miljöer utifrån barngruppens intressen har de märkt att det även gynnar barnen på individnivå, då barnen upptäckt nya lärande.

5.2.4 Teoretisk analys av förskollärarens förhållningssätt

Eftersom respondenterna uppgav att de har ett flexibelt och tillåtande förhållningssätt kan barns demokratiska aktörskap öka. Detta förhållningssätt kopplar vi till deliberativ kommunikation då barn får möjlighet att argumentera. Englund (2016, s. 111) förklarar att när förskollärare har ett tillåtande förhållningssätt får barn chans att ifrågasätta de vuxnas uppfattningar och de får möjlighet att genomföra argumentativt samtal.

I enlighet med Tholanders (2006, s. 108) begreppsbeskrivning om moral, arbetar respondenterna moraliskt när de är inlyssnande och anpassar undervisningen efter barnens intressen. Respondenterna beskrev att de är uppmärksamma gentemot barnens viljor och skapar sedan undervisning, och miljöer utifrån barnens intressen. Respondenterna förmedlade även att det oftast finns ett maktövertag mellan förskollärare och barn, men att de strävar efter att hitta en balans för att barnen ska få aktörskap. I sådana situationer förklarade respondenterna att de strävar efter att hitta lösningar som passar båda parter, där de bekräftar och är lyhörda gentemot barnens viljor. Ett sådant förhållningssätt stämmer väl överens med deliberativ kommunikation, där det ska finnas en gemensam ambition att vilja komma överens (Englund, 2016, s. 111). Strävan efter en maktbalans mellan förskollärare och barn är

ett sätt att använda deliberativa samtal, där de lyssnar på varandra och strävar efter att hitta en balans som fungerar för båda parter (Englund, 2016, s. 110).

Utifrån ett deliberativt synsätt är grupperspektivet som framkom ur respondenternas utsagor något positivt. Deliberation utgår från att alla ska kunna uttrycka sina tankar och idéer och genom deliberativa samtal bilda gemensamma överenskommelser eller uppfattningar (Englund, 2016, s. 116–117). Gruppen behöver inte bilda en gemensam uppfattning eller lösning, men genom ömsesidiga diskussioner där alla får chans att uttrycka sig, skapas en demokratisk grund hos barnen. Respondenterna uttryckte att verksamheten behöver fungera för alla barn men att de strävar efter ett individualistiskt perspektiv. Respondenterna uttryckte att barnen får förmedla sina åsikter men att de sedan planerar utifrån barngruppen som helhet.

5.3 Demokrati synliggörs i planeringen

Utifrån respondenternas utlåtande att demokratiarbetet främst synliggörs i planeringen blev detta vårt tredje tema. Respondenterna beskrev att det demokratiska arbetet sker mer i planeringen än i vardagen och därav har detta tema fått ett undertema som är värdegrundsarbetet. Bakgrunden till detta är att respondenterna beskrev hur de planerade undervisning utifrån värdegrunden som bygger på demokratiska rättigheter.

5.3.1 Värdegrundsarbete

Respondenterna beskrev hur de arbetar med någon form av värdegrund på förskolan. Denna värdegrund benämns med olika namn men har liknande fokus. Respondenterna förklarade att värdegrunden innehåller mål som styrker att all personal behöver arbeta demokratiskt på förskolan. Respondenterna förklarade att de använder sig av kompisböcker som har koppling till barnkonventionen då dessa innehåller demokratiska principer. Respondenterna beskrev hur de använder dessa böcker vid samlingar och de genomför ofta boksamtal om böckerna. Dessa böcker innehåller ämnen som allas lika värde, respekt och empati. Respondenterna ansåg att när barn får ta del av värdegrundsarbete lär de sig demokratiska strategier, som de kan använda sig av i vardagen. Respondenterna redogjorde arbetet med värdegrunden på följande vis;

Vi har sett sådana vinningar med värdegrundsarbetet, vi behöver inte längre gå in och säga stopp och visa hur man ska göra. Barnen har lärt sig att medla och prata med varandra, i stället för att vi ska göra det åt dem. Så det är många konfliktsituationer som undviks.

Respondenterna beskrev att en stor del av det demokratiska arbetet synliggörs i samtal med barnen. För att dessa samtal ska vara demokratiska förklarade respondenterna att de använder sig av öppna frågor och även röstning med barnen.

5.3.2 Teoretisk analys av demokrati synliggörs i planeringen

Respondenterna beskrev att de genomför boksamtal i värdegrundsarbetet. Via boksamtal får barnen chansen att möta deliberativa samtal. I det deliberativa samtalet ges barn möjligheter att ta del av viktiga aspekter och strategier. Deliberativa samtal strävar efter tolerans och respekt gentemot varandras åsikter samt tankar och en moralisk utveckling är möjlig (Englund, 2016, s. 111). När barn använder sig av demokratiska strategier kan moral läras ut mellan barnen vilket Tholander (2005, s. 100) hävdar. När barn via planerade aktiviteter får möjlighet att utveckla moral, kan barns tålmodighet, respektfullhet och uppmärksamhet gentemot andra öka (Englund, 2016, s. 108). Vi har synliggjort att barn kan lära sig strategier med hjälp av demokratiska former. Därav kan de via deliberativa samtal ges möjlighet till argumentativt samtal för att lösa konflikter, utan vuxna (Englund, 2016, s. 111).

Respondenterna beskrev att de använder sig av öppna samtal med barnen och detta kopplar vi till deliberativ utbildningen, där kommunikationen är essentiell (Englund, 2016, s. 107). Respondenterna förklarade att de strävar efter att använda sig av öppna frågor i samtal med barnen, och detta kan med koppling till den deliberativa demokratin, göra att demokratin utvecklas (Englund, 2016, s. 10).

5.4 Utmaningar med demokratiuppdraget

Fjärde och sista temat vi kunnat urskilja i sorteringen är utmaningar i demokratiuppdraget. Bakgrunden till detta är att respondenterna påvisade att de upplever utmaningar i arbetet med demokrati. Det tillkom två underteman; utmaningar i barngruppen och övriga faktorer. Utmaningar i barngruppen blev ett undertema då respondenterna uttryckte att stora barngrupper gör det svårt att tillgodose allas viljor, och barn fokuserar oftast på sina egna viljor. Övriga faktorer som undertema framkom för att respondenterna upplever en utmaning i demokratiuppdraget om det saknas ett gemensamt synsätt i arbetslaget. Det framkom även att stress och tidsbrist påverkade.

5.4.1 Utmaningar i barngruppen

Respondenterna uttryckte att det finns flera utmaningar med demokratiuppdraget i barngruppen. Det kan handla om exempelvis svårigheter att utöva demokrati när det är stora barngrupper. De förklarade på detta vis;

Det är svårt att tillgodose allas viljor, det är den största problematiken. Det är svårt när det gäller demokrati och det är 16 eller 18 barn att tillgodose, då blir det svårigheter att nå fram till allas röst.

Respondenterna förklarade att det kan finnas utmaningar i demokratiuppdraget inom barngruppen, då barn i förskoleåldern oftast fokuserar mycket på sig själv och

sina viljor. De förklarade att då handlar det om att försöka komma överens, och pedagogerna måste se till att alla får sin röst hörd. Respondenterna uttryckte svårigheter när barnen blir ledsna för att de inte får sin vilja igenom, men att de då behöver kommunicera med barnen och bemöta känslorna.

5.4.2 Övriga faktorer

Respondenterna berättade att på grund av tidsbrist och stress ökar risken att barnens röster inte blir hörda. Det kan handla om situationer vid boksamtal när personalen skyndar sig igenom boken utan att alla barn får säga sitt.

Respondenterna berättade även om utmaningen om det inte finns ett samförstånd i arbetslaget, och att pedagogerna då prioriterar och tänker olika. När situationer som dessa uppstår förklarade respondenterna att en dialog i arbetslaget är nödvändigt. Via dialogen beskrev respondenterna att arbetslaget kan hitta gemensamma lösningar som fungerar för alla. För att få denna samsyn är det viktigt att lägga ner tid via exempelvis studiedagar och kvällsmöten. Det framkom att arbetslaget behöver ha ett gemensamt synsätt eftersom barn har behov av att vuxna förhåller sig liknande till dem.

5.4.3 Teoretisk analys av utmaningar med demokratiuppdraget

Respondenterna uppgav att det finns utmaningar med demokratiuppdraget. En utmaning som framkom var hur de bör agera gentemot barn som alltid vill få sin vilja igenom. Respondenterna uttryckte däremot att de strävar efter att bemöta alla barns röster och att det krävs strategier för det. Respondenterna beskrev att de alltid försöker finna gemensamma lösningar för att komma överens. Denna strävan går i enlighet med deliberationens betydelse som Englund (2016, s. 116–117) argumenterar för. Att försöka hitta en gemensam strävan att komma överens är även en viktig aspekt i den deliberativa kommunikationen (Englund, 2016, s. 111).

Andra utmaningar med demokratiuppdraget beskrevs vara om det saknas ett samförstånd i arbetslaget och därav kan även arbetslaget behöva deliberativ kommunikation. Respondenterna uppgav att när de inte kommer överens behöver de diskutera med varandra och deliberativ kommunikation kan användas genom att de lyssnar, överväger, argumenterar och försöker hitta ett gemensamt samförstånd (Englund, 2016, s. 110). I en sådan strävan krävs dock i enlighet med den viktiga aspekten i deliberativ kommunikation, att det finns tolerans och respekt gentemot varandras åsikter och argument (Englund, 2016, s. 111, 116, 117). Som författaren även förklarar är det en styrka i deliberation när alla parter argumenterar för sin åsikt, då finns möjligheten att omvärdera sina argument.

6. Diskussion

I detta kapitel kommer vi att börja med att redovisa en resultatsdiskussion där svaren på studiens frågeställningar kommer att besvaras. Vi diskuterar sedan resultat och analys i relation till tidigare forskning. Då studien utgår från en tematisk analys kommer resultatet att diskuteras i de fyra teman som ligger till grund för resultatet. Sedan kommer en metoddiskussion där vi diskuterar vald metod. Vidare kommer studiens slutsats och relevans och slutligen skriver vi fram förslag till fortsatt forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Vi bearbetade respondenternas svar i relation till den tidigare forskningen. Via denna resultatdiskussion har vi med hjälp av tematisk analys kunnat besvara studiens forskningsfrågor.

i. Vilka strategier använder förskollärare i det demokratiska arbetet?

Den första frågeställningen har besvarats genom att analysen har visat att respondenterna använder sig av flera verktyg och strategier i demokratiuppdraget. Resultatet visar att respondenterna använder sig av fysiska verktyg som bildstöd och aktivitetstavlor. Förhållningssättet, planering av undervisning och mindre grupper var några betydelsefulla strategier. Användningen av dessa visades vara positiv för att kunna inkludera alla barn, och främja deras demokratiska aktörskap. Resultatet visar att förskollärarens förhållningssätt är avgörande om barnen får iscensätta demokrati i praktiken. Studiens resultat pekar mot att förskollärare behöver bemöta barnen med lyhördhet och se dem som kompetenta medaktörer. Trots vetskapen om vikten av respondenternas förhållningssätt framkom att det finns en maktposition mellan vuxna och barn, där de vuxna fattar de avgörande besluten. Resultatet visade att demokrati förekommer främst i planeringen. Exempelvis framkom aktivitetstavlan som ett demokratiskt verktyg, dock har användningen av den en planering bakom sig och är därav inte oplanerad. Resultatet visade att planeringen som finns bakom vardagliga händelser glöms bort då respondenterna inte ser det som planerat eftersom det sker dagligen. Det uppkom i analysen att respondenterna planerar undervisning utifrån värdegrunden, som vilar på demokratiska rättigheter.

ii. Vilka problem stöter förskollärare på i arbetet med att förverkliga det demokratiska uppdraget i förskolan och hur löser de dessa?

Studios andra frågeställning har kunnat besvarats genom att resultatet visat att det finns flera utmaningar i arbetet med demokrati. Respondenterna uttryckte att det finns svårigheter med stora barngrupper, tidsbrist, stress eller när det inte finns ett samförstånd i arbetslaget. Utmaningar i arbetslaget kan lösas via diskussion och kollegialt lärande ansåg respondenterna. Resultatet har visat att det finns en balansgång mellan det individualistiska perspektivet och grupperspektivet i

förskolan. Respondenterna uppgav att de strävar efter det individualistiska, men att hänsyn till hela gruppen måste tas. Därav kan detta ses som en utmaning i och med att det är många individer att bemöta och ta hänsyn till. Hur respondenterna löser dessa utmaningar var via ett inlyssnande förhållningssätt, där de strävar efter att finna gemensamma lösningar med barnen.

6.2 Resultat i förhållande till tidigare forskning

Detta kapitel kommer presentera en diskussion där vi tar ställning till tidigare forskning och studiens resultat utifrån en tematisk analys av respondenternas utsagor. Resultatet diskuteras i de fyra huvudteman som framkom i den tematiska analysen.

6.2.1. Demokratiska verktyg

I resultatet framkom att med hjälp av olika verktyg och strategier kan förskollärare använda sig av demokrati i förskolan. Vi uppmärksammade att när förskollärare arbetar i en barngrupp som har ett begränsat verbalt språk är det fördelaktigt att använda sig av exempelvis bildstöd och TAKK, men det är även viktigt att kunna tolka och läsa av barnens kroppsspråk. Att förskollärare behöver läsa av och tolka barnen går i linje med Thuresson och Quennerstedt (2020, s. 99) studie där det framkom att förskollärarens synsätt och handlingar har betydelse för om barn inkluderas. Det framkom i vårt resultat att förskollärarna lägger ett stort fokus på att alla barn ska få inflytande och påverka sin tillvaro på förskolan. Respondenterna förklarade att med ett inlyssnande förhållningssätt mot barnen får de chans att genomföra individuella anpassningar i miljön åt barnen. Pažur och Majcen (2025, s. 10–11) beskrev arbetet med demokrati på föregående vis och förklarade att miljön på förskolan innebär både den fysiska och den sociala miljön. Författarna befäster vikten av att barnen behöver känna sig trygga i den sociala miljön för att vilja vara delaktiga.

Biesta (2003, s. 59) förklarar att den demokratisk utbildning handlar om att skapa möjligheter för barn att besitta handlingsmöjligheter. Detta var något som tydligt synliggjordes i vårt resultat. Respondenterna beskrev hur de arbetade med att dela in barnen i mindre grupper, handuppräknings och även röstning. Detta är strategiska verktyg som respondenterna använde sig av dagligen för att öka den demokratiska utbildningen. Som vi beskrev tidigare i diskussionen lades mycket fokus på hur respondenterna nådde fram till de tystare barnen. Utgår vi från de strategier som vi precis beskrev, handuppräknings och röstning funderar vi på om de tysta barnen kommer att uttrycka sig vid dessa stunder med hjälp av exempelvis TAKK.

6.2.2 Förskollärarens förhållningssätt

Resultatet visade att respondenternas förhållningssätt är brett och innehåller flera aspekter, som kan påverka i vilken utsträckning barnen får demokratiskt aktörskap. En aspekt är det inlyssnande förhållningssättet som är centralt för att kunna ge barn

inflytande över sin vardag. Respondenterna ansåg att de behövde vara lyhörda och bekräfta barnens känslor och viljor, och i den största mån försöka bemöta dessa. Eriksen (2018, s. 13) framställer att barn ska ha möjligheten att påverka sin vardag, för om förskollärarna inte inkluderar barnen, går det inte att utgå från vad som är det bästa för barnet. Dock visar resultatet att det är svårt att alltid tillåta barnen att bestämma i alla situationer fullt ut, utan det är förskollärarna som avgör om det är möjligt eller inte. Det är i dessa situationer som den andra aspekten av förskollärarens förhållningssätt kommer in, maktposition. Resultatet visade att förskollärarna har ett omsorgsansvar, och därav kan barnen inte alltid få som de vill. Respondenterna argumenterade för att barn inte kan besitta det yttersta ansvaret när det kommer till exempelvis val av ytterkläder. Ett sådant förhållningssätt är förenligt med vad Thuresson och Quennerstedt (2020, s. 101) redogör om makt, de uppger att det är förskolläraren som besitter makt över barn när det kommer till vad de får inflytande över. Resultatet visade att respondenterna vill att barn ska ha ett demokratisk aktörskap där de har inflytande över sin vardag och rätten att uttrycka sig. Detta förhållningssätt går i enlighet med vad Pažur och Majcen (2025, s. 8) uppger som viktigt i förskollärarens förhållningssätt, att förskollärare är lyhörda och tillgängliga gentemot barn i en demokratisk miljö. Vi kan i resultatet synliggöra att förskollärarna använder sig av den rymliga interaktionen som Bae (2009, s. 398) förmedlar. Resultatet visade att de använder sig av denna interaktion eftersom de strävar efter ett samspel med barnen, där de vill ge barnen inflytande över sin vardag och värdesätter deras tankar. När barnen får inflytande över sin vardag och får handlingsmöjligheter kan de utveckla demokratiska kunskaper. Kahrیمان-Pamuk och Borg (2025, s. 4) förklarar att de genom detta utvecklar demokratiska värderingar, och Biesta (2003, s. 69) anser att barn i sådana fall utvecklar självständighet.

Slutligen vill vi lyfta fram den tredje aspekten i förskollärarens förhållningssätt som framkommit i resultatet. Denna handlar om förskollärarna utgår från ett individualistiskt eller ett grupperspektiv när det kommer till demokrati i förskolan. Resultatet visade att förskolan på senare år har riktats mot ett mer individualistiskt perspektiv, där de utgår från varje enskild individ i barngruppen. Detta är precis det som Nilsson (2024, s. 69) argumenterar för, att individualismen i förskolan ökar. Resultatet visade att respondenterna arbetar för att varje enskilt barn ska ha inflytande över sin vardag, men att detta inte är helt enkelt. Respondenterna uppgav att de beslut som fattas måste fungera för hela gruppen. I enlighet med Nilssons (2024, s. 69) perspektiv på individualismen är en sådan ökning inte helt oproblematiserad, på grund av att det kan göra att hela syftet med demokrati minskar. Dock vill vi slutligen framhäva att individualismen också är viktig för demokratin, för som Biesta (2003, s. 65) uppger kan barnen i demokratiska former bli till subjekt, där de möter demokratiska rättigheter. Pažur & Majcen (2025, s. 9–11) hävdar att det perspektiv som förskollärare utgår ifrån är beroende på om förskolan är av hög eller låg kvalitet. Vi har dock inte kunnat synliggöra vilken kvalitet respektive förskola har, och kan därav inte uttrycka oss om detta perspektiv.

6.2.3 Demokrati synliggörs i planeringen

Resultatet visade att demokrati i förskolan synliggörs mest i planeringen. Demokratiska former förekommer i vardagen, men det finns nästan alltid ett syfte bakom och därav blir det planerat. Exempelvis visade resultatet att de använder sig av demokratiska verktyg i vardagen som exempelvis aktivitetstavlor där barnen fick välja aktivitet. Trots ett sådant demokratiskt verktyg finns det en planering bakom. Resultatet visade även att respondenterna planerar undervisning som utgår från demokratiska värderingar. De återgav att de arbetar flitigt med värdegrunden från förskolans läroplan, där barnen får möjligheten att utveckla dessa värderingar. Sådan undervisning är betydelsefullt och i enlighet med Kükürtcüi och Erkanii (2022, s. 175) beskrivning att barn får kunskaper om sina rättigheter, som därav kan utveckla deras demokratiska medborgarskap och de kan få en förståelse för människors rättigheter.

I planerad undervisning visade resultatet att respondenterna använder öppna samtal med barnen, där barnen ges möjlighet att uttrycka sig. Sådana samtal ger oss intrycket att respondenterna besitter demokratiska värderingar. Detta är något som är centralt i en demokratisk utbildning, för som Pažur och Majcen (2025, s. 2) beskriver ökar förutsättningarna till en demokratisk förskola om förskollärarna är demokratiska och medborgerliga. Resultatet visade även att respondenterna i dessa samtal ser barnen som kompetenta när de ger barnen förutsättningarna för ett demokratiskt aktörskap. Även Thuresson och Quennerstedt (2020, s. 100) upplyser att kommunikationen mellan förskollärare och barn är viktig, och att barns möjlighet till inflytande ökar när förskolläraren är känslomässigt engagerad. I sådana situationer ökar förutsättningarna i relation till den rymliga interaktionen som Bae (2009, s. 398) framhäver, att när förskolläraren ser barns tankar som viktigt ökar självkänslan hos dem.

6.2.4 Utmaningar med demokratiarbetet

Det sista temat som vi kommer diskutera är utmaningar med demokratiarbetet i förskolan. En viktig faktor som uppmärksammades var svårigheten att arbeta demokratiskt mot alla barn när tidsbrist uppstår. Tidsbristen beskrevs vara som mest påtaglig när det fattades personal. Personalbrist framkom i resultatet är något som alla kunde relatera till och när personal fattades var det svårare att genomföra det demokratiska arbetet som de brukar. Personalbristen är en faktor som ofta benämns i samband med förskolan, men behöver denna utmaning påverka det demokratiska arbetet på förskolan. Biesta (2003, s. 60) beskriver demokratiuppdraget som ett utbildningsproblem men förtydligar samtidigt att demokratin finns i verksamhetens kultur och det är där kvaliteten på demokratin synliggörs. Därav anser vi att demokrati borde kunna ske på förskolan även när det är tid eller personalbrist, eftersom när det finns en demokratisk kultur synliggörs den även i dessa situationer.

Förutom att tid och personalbrist var en utmaning med demokratiuppdraget kunde vi även se i resultatet att stora barngrupper var en annan faktor. Det framkom att det är

svårt att ge alla barn utrymme att vara demokratiska när det är en grupp på 18 barn. Vi kunde även urskilja att barn i förskolan ofta har ett egocentriskt perspektiv och vill gärna vara den som får sin röst hörd. Detta medger även Nilsson (2024, s. 69) i sin studie och återger att när individualismen ökar försvagas demokratin och även barns perspektiv att gemenskap är viktigt. Att barn vill få sin röst hörd har även sina fördelar. När barn uttrycker sina känslor och åsikter samt kan argumentera för dessa skapar de motståndshandlingar gentemot de vuxna. Det framkommer i en studie av Emilsson och Johansson (2016, s. 19) att vuxna vill förhindra dessa motståndshandlingar för att det skapas oreda på förskolan. Dock förklarar författarna att när barnen ger motståndshandlingar utvecklar de sitt demokratiska aktörskap.

6.3 Metoddiskussion

Studien har utgått från en kvalitativ datainsamling via semistrukturerade intervjuer. Denna metod har varit givande eftersom vi strävade efter personliga möten med respondenterna, där vi fick möjlighet till dialog och följdfrågor. Vi valde att genomföra alla intervjuer förutom en tillsammans. Fördelen med att vi genomfört dessa tillsammans var att vi båda varit delaktiga och skapat en fördjupad förståelse kring datainsamlingen. Därav anser vi att det blev lättare att förstå den tematiska analysen eftersom båda var närvarande och kunde urskilja likheter med respondenternas svar. Eftersom vi genomfört intervjuerna tillsammans har vi kunnat använda oss av liknande följdfrågor, då vi skapat en förståelse för varandras intervjutekniker.

Två av respondenterna ville ha intervjufrågorna (Bilaga 2) i förväg, vilket de fick. Detta kan dock ha påverkat respondenternas svar eftersom de kunde förbereda sig. Att vi använde oss av förbestämda frågor kan ha bidragit att vi lett respondenterna mot teman. Vi använde en frågeställning som var ”finns det svårigheter med demokratiuppdraget” denna fråga kan oavsiktligt lett till vårt tema; utmaningar med demokratiarbetet. Däremot var inte avsikten att leda respondenterna mot förbestämda teman.

Vi intervjuade sex förskollärare, planen var dock en bredare respondentgrupp men några respondenter fick förhinder och kunde inte delta. Vid den tematiska analysen behövde vi förhålla oss till vad majoriteten av respondenterna förmedlade för att kunna urskilja mönster. Ibland var det dock enbart en respondent som uttryckte intressanta synpunkter som hade kunnat vara relevant till studien, men som inte kunde tas med i resultatet eftersom studien utgår från en tematisk analys. Med denna kunskap anser vi att en större respondentgrupp eller en annan analysmetod hade kunnat breddat vårt resultat och gett fler utökade perspektiv.

Att spela in intervjuerna via Zooms inspelningsverktyg var givande för arbetet med transkriberingarna. Genom automatiska transkriberingar av ljudfilerna i Word sparade vi tid. Det var även givande för oss att använda ljudinspelning eftersom vi kunde lägga allt fokus på respondenten och inte behövde anteckna.

6.4 Studiens slutsats

Studiens slutsats visar en stark strävan att arbeta med demokrati i förskolan, men att det är ett brett och komplext arbete som omfattar utmaningar och svårigheter. Vi har kunnat synliggöra att deliberationen i demokratiuppdraget glöms bort på förskolan, eftersom respondenterna uttryckte att det är dem som bestämmer ramarna för demokratin. Resultatet av studien visade att respondenterna huvudsakligen arbetar utifrån att hela barngruppen ska involveras i utformningen vilket tyder på att demokrati har en central plats i utbildning.

Studiens slutsats är att arbetet med demokrati i förskolan är mångfacetterad och kräver att förskollärare besitter kunskap om hur demokrati kan praktiseras i utbildningen. Det krävs även ett tillåtande förhållningssätt för att barn ska tillåtas att få demokratiskt aktörskap, och en systematiskt plan där demokrati är centralt. Detta kan bidra till att barn blir till goda samhällsmedborgare.

6.5 Studiens relevans

Tidigare forskning har visat att demokrati är ett svårdefinierat begrepp vilket även vi ansåg. Vi beskrev i inledningen att *läroplanen för förskola, Lpfö18 (2025)* inte framskriver metoder för att arbeta demokratiskt på förskolan. Vårt resultat har synliggjort strategier och verktyg som kan hjälpa förskollärare i arbetet med demokrati vilket gör studie relevant. Vi uppgav inledningsvis att förskolläraren har ett ansvar att undervisa barnen till demokratiska medborgare vilket *Lpfö18 (2025)* befäster, men att förskollärare uttrycker att det är svårt att förverkliga detta. Eftersom det är styrdokument som ligger till grund för förskolans uppdrag om demokrati, ville vi med denna studie utöka förskollärares förståelse för hur demokrati kan utövas i praktiken. Resultatet visade att det deliberativa saknas i förskolan, därav kan denna studie som vilar på teorin deliberativ demokrati bidra till en större förståelse för hur demokrati kan uppfattas och praktiserats.

6.6 Förslag till fortsatt forskning.

Vårt förslag till fortsatt forskning är att grundligare undersöka hur deliberativ demokrati kan användas i förskolan, och då med hjälp av konkret material som förskollärare kan använda. Det är möjligt att detta kan öka samförståndet för hur demokrati kan utövas i förskolan. Det hade varit intressant att genomföra en större likartad studie med fler intervjuer kombinerat med observationer för att undersöka om resultatet hade blivit annorlunda. Att genomföra en studie utifrån barnperspektivet angående demokrati skulle vara relevant och intressant för att få ett helhetsperspektiv på demokratin i förskolan.

Referenslista

- Bae, B. (2009). Children's right to participate-challenges in everyday interactions. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17(3), 391–406. <https://doi.org/10.1080/13502930903101594>
- Berg-Brekhus, Å. & Werler, T. (2021). Levd demokrati og deliberativ, didaktisk praksis-En studie lys av kapabilitetstilnærmingen. *Utbildning & Demokrati* 30(2), 5–27. <https://doi.org/10.48059/uod.v30i2.1556>
- Biesta, B. (2003). Demokrati- ett problem för utbildning eller ett utbildningsproblem? *Utbildning & Demokrati, tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*. 12(1), 59–80. <https://doi.org/10.48059/uod.v12i1.741>
- Brogaard Clausen, S. (2015). Schoolification or early years democracy? A cross-curricular perspective from Denmark and England. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 16(4), 355–373. <https://doi.org/10.1177/1463949115616327>
- Denscombe, M. (2017). *Forskningshandboken-För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (4. Uppl.). Studentlitteratur.
- Eldén, S. (2020). *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Studentlitteratur.
- Englund, T. (2016). Moralisk omdömesbildning genom deliberativ kommunikation-en ansats inspirerad av Dewey. 25(3), 105–124. <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2016/nr-3/tomas-englund---moralisk-omdomesbildning-genom-deliberativ-kommunikation--en-ansats-inspirerad-av-dewey.pdf>
- Eriksen, E. (2018). Demokratiskt deltagande i tidig barndomsutbildning och omsorg – att tjäna barnets bästa. *Nordisk Barnehageforskning*, 17(1), 1-15. <https://doi.org/10.7577/nbf.2319>
- Eriksson, C. (2024). Att kuratera en kontext för en förskolepraktik i offentliga rum-en annan direkt demokrati uppstår. *Nordisk barnehageforskning*, 21(3),79–99. <https://doi.org/10.23865/nbf.v21.495>
- Johansson, E., Emilson, A. (2016). Conflicts and resistance: potentials for democracy learning in preschool. *International Journal of Early Years Education*, 24(1), 19–35. <https://doi.org/10.1080/09669760.2015.1133073>
- Kahriman-Pamuk, D., & Borg, F. (2025). Sustainability, play and children's agency: a comparative study of the Swedish and Turkish preschool curricula. *European*

- early childhood education research journal*.33(4),659-675.<https://doi.org/10.1080/1350293X.2024.2415948>
- Kükürtcü, S K., Erkan, N S. (2022). The Effects of Children's Rights and Democracy Education on Children's Democratic Behaviors. *International Journal of Progressive Education*, 18(1), s. 174–193.
<https://doi.org/10.29329/ijpe.2022.426.10>
- Nilsson, J. (2024). Blir du ensam, lille vän? *Utbildning och demokrati*. 32(2), 51–78.<https://doi.org/10.48059/uod.v32i2.2203>
- Pažur, M., Majcen, S A. (2025). Components of an inclusive, democratic culture in pedagogical practice of early childhood education and care teachers in Croatia. 23(1), s. 1–15. <https://doi.org/10.14324/>
- Ribaeus, K. (2014). *Demokratiuppdraget i förskolan* (1403–8099; 17) [Doktorsavhandling, Karlstad Universitet, Institutionen för pedagogiska studier]. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:697246/fulltext01.pdf>
- Skolverket. (2025). *Läroplanen för förskolan, Lpfö18*. (rev. uppl.).
<https://www.skolverket.se/getFile?file=13295>
- Thuresson, H., & Quennerstedt, A. (2020). *Barns och elevers inflytande i förskolan och skolan: En forskningsöversikt*. (2), 92–116.
<https://doi.org/10.24834/educare.2020.2.5>
- Tholander, M. (2005). Moralisk fostran mellan elever- ett samtalsanalytiskt perspektiv. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 10(2), 99–123.
<https://publicera.kb.se/pfs/article/view/52823/41487>
- Tivenius, O. (2024). *Tematisk analys*. Studentlitteratur.
- Ungerberg, K. (2019). *Flytande inflytande: Affektiva relationer mellan barn och miljön i förskolan* (Karlstad University Studies 2019:10) [Doktorsavhandling, Karlstad Universitet, Institutionen för pedagogiska studier]. DiVA:
https://mdh.primo.exlibrisgroup.com/permalink/46MH_INST/ijq513/cdi_s_wepub_primary_oai_DiVA_org_kau_71589

Bilagor

Missivbrev/Samtycke

Hej!

Vi heter Sara Elgström och Ronja Hedlund och ska genomföra ett självständigt arbete vid Mälardalens Universitet. Ämnet vi har valt är demokratiuppdraget i förskolan.

Studiens syfte är att undersöka hur förskollärare främjar barns demokratiska aktörskap och vilka utmaningar förskollärare stöter på samt hur de hanterar dessa.

För att kunna fördjupa oss i ämnet, har vi för avsikt att genomföra semistrukturerade intervjuer.

Det kommer att finnas möjlighet att läsa den färdiga uppsatsen när den är klar i databasen Diva.

Om du som tillfrågad förskollärare vill delta i intervjuerna vill vi även informera om att vi tar hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Vilket innebär att du deltar frivilligt och kan avbryta ditt deltagande när som helst under studien, utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser. Deltagandet och materialet kommer att behandlas konfidentiellt kommer endast att vara tillgängligt för oss och vår handledare under den tid vi genomför studien.

Information om personuppgiftsbehandling

Enligt GDPR har du/ni rätt att kostnadsfritt ta del av de uppgifter om dig som hanteras i projektet, och vid behov få eventuella fel rättade. Om du vill ta del av uppgifterna ska du kontakta Ronja eller Sara, se kontaktuppgifter nedan. Den rättsliga grunden för behandling av personuppgifter är samtycke. Du/ni kan också begära att uppgifterna om dig raderas samt att behandlingen av dina personuppgifter begränsas. Om du/ni är missnöjda med hur personuppgifterna behandlas har du/ni rätt att lämna in klagomål till integritetsskydds myndigheten. Personuppgiftsansvarig är Mälardalens Universitet.

Studien kommer att samla in, dokumentera och samla in via röstinspelning. För att säkerställa korrekt lagring och användning av uppgifterna kommer informationen att skyddas så att obehöriga inte kan ta del av dem. Data förvaras på lösenordskyddade datorer. Personuppgifterna kommer att koda (pseudonymiseras), vilket innebär att de inte kan kopplas direkt till dig som person. Efter avslutat projekt kommer personuppgifterna att raderas. Undersökningen kommer vi att presentera i form av en uppsats vid Mälardalens universitet och slutversionen läggs ut på databasen DIVA. Materialet kommer att förstöras efter att uppsatsen är klar.

Jag ger mitt samtycke till att delta i studien.

Namn

Namnförtydligande

Vid frågor och funderingar kontakta oss eller vår handledare för mer information.

Student: Ronja Hedlund, Sara Elgström

Handledare: Dan Tedenljung

Telefon: xxxxxxxxx xxxxxxxxx

Mail:

xxxxxx@student.mdu.se

xxxxxx@student.mdu.se

Med vänliga hälsningar

Ronja Hedlund och Sara Elgström.

Intervjufrågor

1. Hur länge har du arbetat som förskollärare?
2. Läroplanen lyfter demokratiuppdraget, vad innebär detta för dig? Hur ser du på demokrati i förskolan?
3. Utgår ni från ett individualistiskt perspektiv eller grupp perspektiv?
4. Har du och dina kollegor ett liknande synsätt på demokrati? Om inte, hur kompromissar ni era olika tankar?
5. Hur synliggörs demokrati i era planerade aktiviteter?
6. Hur synliggörs demokrati i vardagen?
7. Vad kan det finnas för hinder i arbetet med demokrati?
8. Hur arbetar ni med samtal i barngruppen?
9. Hur förhåller du dig till det som barnen uttrycker?
10. Hur kan alla barn få möjlighet till demokratiska former? även de utan ett verbalt språk.
11. Hur tror du att barnen påverkas av att delta i en demokratisk miljö?